

Planning perioade 3

Les 1. Wike 6. Datum: 8 of 10 febrewaris 2016:

- tarieding: boek foar groep 4/5/6 lêzen hawwe
- útlis perioade 2
- skriftlike opdracht by it berneboek
- oefening 1-2 klassikaal meitsje
- selsstannich wurkje út de reader

Les 2. Wike 7. Datum: 15 of 17 febrewaris 2016:

- tarieding: alle stof fan lesperioade 2 (earste helte fan de kursus) trochnimme
- diskusje
- besprekke tentamen
- diktee

Les 3. Wike 8. Datum: 22 of 24 febrewaris 2016:

- fuortgongstoets
- selsstannich wurkje út de reader

Les 4. Wike 10. Datum: 7 of 9 maart 2016:

- tarieding: Frysk berneboek foar groep 4/5/6 lêzen hawwe
- skriftlike opdracht by it berneboek
- foarlêze
- selsstannich wurkje út de reader

Les 5. Wike 11. Datum: 14 of 16 maart 2016:

- diktee
- oefenje mei útlizzen staveringsregels
- selsstannich wurkje út de reader

Les 6. Wike 13. Datum: 30 maart 2016:

- tarieding: Frysk berneboek foar groep 7/8 lêzen hawwe
- skriftlike opdracht by it berneboek
- oefentoets

Foar alle boeken jildt itselde as foar de boeken út de foarige lesperioade: se moatte by de leeftydsgroep passe en se meie net âlder wêze as 1980. Net tastien binne: stripboeken, De Kameleon, Harry Potter, De tsien fan Martens Afke.

Materiaal

Wy wurkje yn perioade 2 foaral út de reader. Dêrneist brûke wy wer YouTube-filmkes. De stof wurdt net mear foar dy plend, moastst der sels foar soargje datst de reader trochwurkest. Kinst de oefeningen sels neisjen. De antwurden steane op www.henkwolf.nl > Kursusmateriaal.

Op side 3-10 steane de oefeningen. Op side 11-17 stiet de útlis fan de nije stof.

Tentamenstof eintoets Frysk pabo 1

Staving:

- s/z, f/v
- g/ch
- *faak foarkommende lytse wurd-sjes*
- û/oe
- u/ú/ue
- *dakjes en streepkes*
- *SOLDATEN-regel*
- *tusken-n*
- *oergongs-w*
- *i/y/ii/ie*
- *brekking*
- *ij/ai/aai/y*
- *d's en t's yn tiidwurden*
- *i-klanken en u-klanken foar sj/zj/vj*
- *stomme letters*
- *frjemde wurden*
- regels dy't it Nederlânsk ek hat (net opnaam yn de Fryske readers)

Wurdskat

- learstof út perioade 2 en 3

Grammatika

- *tiidwurdfolchoarder*
- *tiidwurden op -iuwe / -eauwe*
- 'gean' en 'bliuwe' as helptiidwurd
- ûntleden yn it Frysk
- dêr't / wêr't
- gebrûk fan 'wêze/wurde/gean'

Berneboeken

- trije berneboeken foar groep 4/5/6/7/8

Oefening 1

Geef in het Nederlands antwoord op de volgende vragen. De antwoorden worden in de eerste les gegeven.

1. Waarom schrijven we een dubbele **m** in 'beammen'?
2. Waarom schrijven we het woordje 'hear' in de zin 'Kom mar, hear' zonder **j** erin?
3. Waarom schrijven we geen **j** in 'stiennen', maar wel in 'strjitte'?
4. Kan iemand die geen Fries spreekt aan het woord 'roaske' zien of dat met breking wordt uitgesproken?
5. Waarom schrijven we maar één **l** in 'bôle'?
6. Waarom schrijven we geen dakje op de **e** fan 'stedsje'?
7. Waarom schrijven we 'jûn' (avond) met **û** en niet met **oe**?
8. Waarom schrijven we 'stoel' met **oe** en niet met **û**?
9. Waarom schrijven we 'soarch' met **ch** en niet met **g**?
10. Op welke Friese letter kan een streepje staan?
11. Wat zijn voorbeelden van Friese woorden met een stomme letter erin?
12. Waarom schrijven we 'andyvje' met **y** en niet met **i**?
13. Wat is het goede Friese woord voor 'tandarts'?
14. Wat is het goede Friese woord voor 'snel'?
15. Hoe vertaal je 'mijn vader' in goed Fries?
16. Hoe vertaal je 'Het bootje dreef op het water' in goed Fries?
17. Op welke vier letters eindigt altijd het voltooid deelwoord van werkwoorden op **-iuwe**?
18. Wat is het verschil tussen 'nij' en 'nei'?
19. Waar in Friesland kunnen mensen het verschil horen tussen 'nij' en 'nei'?
20. Welke twee gebruikelijke woorden schrijven we in het **ai**?
21. Hoe vertaal je in goed Fries 'Ze vermoordde de koning'?
22. Waarom schrijven we 'sjeny' met een **y**?
23. Waarom schrijven we 'tiid' met **ii** en 'tiden' met **i**?
24. Wat is 'brievenbus' in goed Fries?
25. Welke letters en lettercombinaties komen nooit voor aan het begin van een Fries woord?
26. Waarom schrijven we 'gebou' in het Fries zonder **w** en 'gebouwen' met een **w**?
27. Hoe vertaal je in goed Fries 'Zou je me even kunnen helpen'?
28. Waarvoor gebruik je in de Friese spelling de SOLDATEN-regel?
29. Wat betekent het Friese woord 'gearkomste'?
30. Waarom schrijven we het Friese woord 'figuer' met **ue**?

Oefening 2

Bestudearje learblok 1. Set dêrnei de ûndersteande sinnen sa letterlik mooglik oer yn goed Frysk. De antwurden wurde jûn yn de earste les.

1. Volgens de weerman motregent het nog de hele week.
2. Je moet beter op je gezondheid letten.
3. Ze antwoordde dat ze beter kon rekenen dan haar broer.
4. Mijn vader woont in de omgeving van Dokkum.
5. De tandarts wast zich boven de wastafel.
6. Onze school is moeilijk te vinden.
7. Zometeen ga ik naar bed.
8. De jongen heeft het hoofdstuk slecht gelezen.
9. Mijn vader en moeder liggen al in bed.
10. Het dwergje is kleiner dan de peuter.

Oefening 3

Bestudearje learblok 2.

Set de ûndersteande sinnen oer yn goed Frysk. De antwurden steane online.

1. Volgende week gaan we hoofdstuk 4 behandelen.
2. Oude mensen willen hun waardigheid blijven behouden.
3. De peuter ging op het stoeltje zitten.
4. Hij bleef maar zeuren over de onvoldoende voor de toets.
5. Zo blijf je bezig.
6. Ze gaat zich eerst even wassen.
7. Het is moeilijk om je te blijven concentreren.
8. We gaan de boerderij wit verven.
9. Blijf rustig zitten.
10. De mieren blijven komen.

Oefening 4

Bestudearje learblok 3.

Meitsje mei elk fan de wurden dy't behannele wurde ûnder it kopke 'wurdbetizing' twa sinnen.

Lit se neisjen troch minimaal trije klasgenoaten. Lis de korrizjeare ferzje dêrnei foar kontrôle foar oan dyn dosint.

Oefening 5

Set oer yn goed Frysk. De antwurden steane online.

- a. De dikke vrouwen vonden het cadeau erg mooi.
- b. Ze is jarig en dat viert ze in het park bij de dikke boom.
- c. Ik houd erg van dikke boeken.
- d. De slimme jongen had er geen erg in dat er dikke olie uit de motor lekte.
- e. Het is niet erg dat je niet op mijn verjaardag komt.
- f. Het is niet zo slim om steeds op hun stoep te gaan staan.
- g. Geef me eens een dikke kus!
- h. Er leven mieren in het weiland.
- i. Waarom heb je geen voldoende voor het verslag van dat dikke boek?
- j. Magere mensen zijn lichter dan dikke mensen.

Oefening 7

Bestudearje learblok 4.

Folje in passende foarm fan it tiidwurd yn. De antwurden steane online.

1. Ha jim it antwurd al? (útrekkenje)
2. Ik dat jim der ek by binne. (hoopje)
3. Doe't Beatrix de keamer yn kaam, allinnich de âldste minsken sitten. (bliuwe)
4. Hasto dat taffeltsje mei dy faas om.....? (triuwe)
5. It famke nei skoalle ta. (huppelje)
6. Aladin oer de lampe en doe ferskynde der in geast. (wriuwe)
7. Ik fluch in briefke foar de oppas en draafde doe de doar út. (skriuwe)
8. Se hie altyd dat se mei in miljonêr trouwe soe. (hoopje)

Oefening 8

Skriuw de ûndersteande sinnen oer. Folje de passende foarm fan it tiidwurd yn. De antwurden steane online.

1. Ik wol noch efkes by dy (bliuwe)
2. Juster de hûn rêstich sitten. (bliuwe)
3. Hasto de doar iepen (triuwe)
4. Ferline jier der yn ús klasse fjouwer minsken sitten. (bliuwe)
5. Dat famke dat de ierde mar seistûzen jier âld is. (leauwe)
6. Ik aanst wol efkes fan dyn sopke. (priuwe)

7. do eins dat der piper yn it iten sit? (priuwe)
8. Ferline jier der in soad blêden op de fiver. (driuwe)
9. Aladin oer de lampe en doe ferskynde der in geast. (wriuwe)
10. Ik ha syn ferhaaltsjes noait echt (leauwe)

Oefening 9

Bestudearje learblok 5 en besjoch it filmke dat derby heart.

- a. *Besjoch de twa kolommen mei frjemde wurden yn it Nederlânsk en Frysk op de folgjende side.*
- b. *Dek de rjochter kolom ôf mei in stik papier.*
- c. *Skriuw dêrop de Fryske skiuwwize fan de neamde lienwurden.*
- d. *Kontrolearje dan oftst se goed skreaun hast. As dat net it gefal is, gean dan nei watst ferkeard dien hast.*
- e. *Ast net begrypst wêrom't in wurd op in bepaalde manier skreaun wurdt, freegje it dan oan dyn dosint.*

Oefening 10

Set oer yn goed Frysk. De antwurden steane online

1. Moeder zou de sla klaarmaken, maar ze kon hem beter aan het varken geven.
2. Ik houd erg van dikke boeken.
3. Geef me eens een dikke kus.
4. Toen Beatrix de kamer in kwam, bleven alleen de oudste mensen zitten.
5. Aladin wreef over de lamp en toen verscheen er een geest.
6. Waarom komen de mieren niet terug?
7. De academici aten nasi in de taxi.
8. In de duinen lag een geraamte.

Oefening 11

Ferbetterje de staveringsflaters yn de ûndersteande tekst. De antwurden steane online.

Beppe bleauw de hiele wike. Se wie een âlde frou en se wie wolris wat yn 'e war, dêr hoechde Jan net bang foar te wêzen. Hy koe er wol om leitsje, mar sels foen beppe it wol ferfelend. Wurden en nammen wist se soms net meer. Se praatte der ljever net oer, mar Jan seag wol dat bêpe dermei ompakte. 'Wurdt ik ek sa, as ik âld bin?' tocht er.

Oefening 12

Jou yn kreas Frysk antwurd op de folgjende fragen. De antwurden steane net online. Freegje de dosint ast in antwurd net fine kinst.

- a. *Wêrom skriuwe wy sjeny mei in y?*
- b. *Wêrom skriuwe wy andyvje mei in y?*
- c. *Wêrom skriuwe wy muzyk mei in y?*
- d. *Wêrom skriuwe wy plysje mei in y?*
- e. *Wêrom skriuwe wy tiid mei ii?*
- f. *Wêrom meie wy kieze út de skriuwwizen computer en kompjûter?*
- g. *Wat is in eamelder yn it Nederlânsk?*
- h. *Wat is it goede Fryske wurd foar langzaam?*
- i. *Wat is sykhelje yn it Nederlânsk?*
- j. *Hokker twa letters komme wol foar yn it Frysk, mar noait oan it begjin fan in wurd?*

Oefening 13

Kies de korrekte skriuwwize. De antwurden steane online.

- a. *revolúsje - revoluusje - revolusje - revoluesje*
- b. *televizje - televyzje - televisje - televizje - televiizje - televiisje*
- c. *prestizje - prestyzje - prestisje - prestizje - prestiizje - prestiisje*
- d. *kondysjonearje - kondisjonearje - kondyzjonearje - kondizjonearje*

Nederlânsk

parlement
circulair
beige
webshop
producent
cacao
cadeau
aquaduct
bougie
chantage
coupon
malaise
theater
yoga
chocolade
accent
taxi
mountainbike
examen
stage
bureau
theoloog
theologie
qua
decadent
campagne
coupé
café
secundair
computer
klantendossier
patiëntendossier
conférencier
stylesheet
calorie
theorie
lineair
mathematisch
theatraal
cavalerie
training
catamaran
exact
quorum
ravage

Frysk

parlemint
sirkulêr
bêzje
websjop/webshop
produsint
kakao
kado
akwadukt
bûzjy
sjantaazje
kûpon
malêze
teater
yoga
sjokolade (ek goed: sûkelade/sûkelarje)
aksint
taksy
mountenbaik/mountainbike
eksamen
staaazje
buro
teolooch
teology
kwa
dekadint
kampanje
kûpee
kafee
sekundêr
kompjûter/computer
klantedossier
pasjintedossier
konferensier
stailsjiit/stylesheet
kalory
teory
lineêr
matematysk
teatraal
kavalery
trening/training
katamaran
eksakt
kwoarum
ravaazje

Oefening 14

Set de sinnen sa letterlik mooglik oer yn goed Frysk. De antwurden steane online.

- a. Ik houd niet van koud eten.
- b. Ze gaat een nieuw geschiedenisboek kopen.
- c. Waarom zit jij in de herfst vaak bij die haringkraam?
- d. Ik hoop dat jullie het allemaal goed hebben geregeld.
- e. Ze vroeg of het vandaag zondag was.
- f. De bruidegom had het grootste gebouw bekeken.
- g. Ze wil haar schuld afbetalen.
- h. Ik krijg het koud.
- i. De tandarts heeft het steeds over de rekening.
- j. Waarom komt hij niet terug?
- k. De revolutie is al jaren geleden.
- l. Wat heeft ze geschreven?
- m. De bruidegom had drie koeien cadeau gekregen.
- n. Die twee mensen bleven hun hele leven samen.
- o. In de blauwe boekenkast stonden alle beige dossierrappen.
- p. Is het wel veilig om dagelijks vier glazen whisky te drinken?

Oefening 15

Bestudearje learblok 6. Set de ûndersteande sinnen oer yn goed Frysk. De antwurden steane online.

- a. De lucht is blauw.
- b. Hij heeft zijn hele leven lang voldoende gehaald.
- c. Dat lichtblauwe pakje is zwaar en het donkerblauwe is licht.
- d. De lucht van spuitjes vind ik vies.
- e. Piet leeft van een klein inkomen.
- f. Wil jij de luchtballonnen voor mijn verjaardag opblazen?
- g. Hoog in de lucht schijnt de zon.
- h. Dat jonge hondje is heel levendig.
- i. Maak niet zo'n lawaai!
- j. Steek je handen in de lucht!

Oefening 16

Bestudearje learblok 7 en it filmke dat derby heart. Set de ûndersteande sinnen oer yn goed Frysk. De antwurden steane online.

1. Ze wilde hem niet laten gaan.
2. Ik denk dat ze het wel kan doen.
3. Waarom zou dat moeten?
4. Is dat een vrucht die veel wordt gegeten?
5. Ik begrijp niet dat je nog niet bent begonnen.
6. Het is leuk dat je al met haar gesproken hebt.
7. Zou je me even willen helpen?
8. Wilt u die pizza om zes uur laten bezorgen?
9. Dat zijn de onderwerpen waar we over hebben gediscussieerd.
10. U mag wel gaan zitten.

Oefening 17

Set oer yn goed Frysk. De antwurden steane online.

1. Waar zou jij over willen praten?
2. Daar liggen de boeken die gelezen moeten worden.
3. Daar staan de vrouwen die uitgenodigd willen worden.
4. Zou je mij je nieuwe auto willen laten zien?
5. Weet jij wat er allemaal met een kurk kan worden gedaan?
6. De baas zei dat we moesten gaan staan.
7. Denk je dat hij mij in zijn auto wil laten rijden?
8. Zouden we dat nog kunnen laten repareren?
9. Denk je dat daarover gesproken zal worden?
10. Is dat grond waar ik een huis op kan laten bouwen?
11. Ga hier maar liggen.
12. Wil je niet gaan zitten?
13. Ik vraag me af wat hij gaat doen.
14. Zouden ze gaan scheiden?
15. Ga je mee vissen?

Oefening 18

Jou fan de ûndersteande sinnen oan oft it tiidwurd 'bliuwe' der goed brûkt is. Sa nee, ferbetterje de sin dan. De antwurden steane online.

1. Bliuwst noch efkes by my?
2. Dat minske bliuwt mar trochpraten oer har hûn.
3. Bliuwt der no alwer in fel papier yn it kopiearapparaat stekken?
4. Tinksto dat it Brabânsk noch lang bestean bliuwt?
5. Se bliuwt faak hiel lang wekker.
6. Hy bliuwt bûter op syn bôle smarren.
7. De hin bliuwt keakeljen.
8. Wêr bliuwt de tiid?
9. Bliuwst my no foar de gek hâlden?
10. Ik freegje my ôf oft dy hûn dêr noch lang rêstich lizzen bliuwt asto sa lûd praten bliuwst.

Oefening 19

Bestudearje learblok 8. Jou fan de sinnen hjirûnder de taalkundige ûntleding (wurdsorten beneame). Brûk sawol de Nederlânske as de Fryske nammen. Lis dyn útwurking oan de dosint foar en besjoch mei him/har wêr't noch swakke punten sitte.

- a. Hee, wêr is myn paspoart?
- b. Myn twa leave hûntsjes boartsje graach mei harren bal.
- c. Op it dak fan de tsjerke stiet in hoanne.
- d. Foar wa dochst dat?
- e. De man en de frou prate gesellich oer it nije boek fan harren favorite skriuwer.

Oefening 20

Yn de ûndersteande sinnen sitte alle gear flaters mei de tiidwurden. Ferbetterje de sinnen, sadat der goed Frysk ûntstiet. De antwurden steane net online, lis dyn antwurden dêrom oan de dosint foar en besjoch mei him/har wêr't noch swakke punten sitte.

1. As it bliuwt reinen, moatte wy in skûlplak gean sykjen.
2. Asto it net hast dien, soe ik net witte wa't dan de skuldige wêze kin.
3. Giest no wer eameljen, ferfelende fint?
4. Giest hjir ek sitten of wolst leaver bliuwe stean?
5. Soms sizze minsken dingen dy't se net moatte fertelle.
6. Giest mei húswurk meitsjen?
7. As alle dingen sa bliuwe soenen, dan soe der ek neat ferbetterje.
8. Soest dat sa kinne sizze of is it better om it oars út te drukken?

9. Ik soe net witte oftst dat sa soest dwaan kinne.
10. Sy hoopje dat harren partij de grutste wurdt, mar ik hoopje dat mines giet winnen.

Oefening 21

Meitsje it hokje foar de korrekte oanfolling swart. De antwurden steane online.

1. Ik wol graach witte hoe't ik dat ...
 A. dwaan kin
 B. kin dwaan
2. 'Do meist dêr wol hingjen bliuwe' is ...
 A. goed Frysk
 B. min Frysk
3. 'Dat wol ik noch hiel lang dwaan bliuwe' is ...
 A. goed Frysk
 B. min Frysk
4. Witsto noch watsto juster ...
 A. iten hast
 B. hast iten
5. Soe dat lytse famke al ...
 A. kinne fytse
 B. fytse kinne
6. Bliuwt er by de buorlju ...
 A. plakken.
 B. iten.
7. Giesto dêr ...
 A. wenjen?
 B. sitten?
8. Bliuwsto dêr ...
 A. lizzen?
 B. dûnsjen?
9. Hoe tinksto dat er dat ...
 A. meitsjen giet?
 B. meitsje sil?
10. Wolst dêr efkes rêstich ...
 A. sitten gean?
 B. gean sitten?

Oefening 22

Set oer yn goed Frysk. De antwurden steane online.

- a. De dikke vrouwen vonden het cadeau erg mooi.
b. Ze is jarig en dat viert ze in het park bij de dikke boom.
c. Ik houd erg van dikke boeken.
d. De slimme jongen had er geen erg in dat er dikke olie uit de motor lekte.
e. De lucht is uit mijn fietsband en nu moet ik door het weiland lopen.
f. Zou u misschien willen gaan zitten?
g. De haas was niet snel genoeg voor de chaotische jager.

h. Volgens mijn analyse is de grijze nevel een surprise van de wijze goden.

Oefening 23

Bestudearje learblok 9.

Set oer yn goed Frysk:

- a. Ik zie het gebouw waar je werkt.
- b. Waar woont hij?
- c. Ik weet waar hij woont.
- d. Waar ligt Donkerbroek?
- e. Ik vond het erg leuk op de school waar ik heb stagegelopen.

Oefening 24

Bestudearje learblok 10.

Set oer yn goed Frysk:

- a. Hij werd er niet goed van.
- b. Wanneer werden de Antillen zelfstandig?
- c. Ik ben op vakantie geweest in Amerika.
- d. Is de ober al geweest met de rekening?
- e. Er werd een hoger salaris geëist.

Learblok 1. Wurdskat

Goed Frysk	Nederlânsk	Min Frysk
Ik ha der sin oan.	Ik heb er zin in.	Ik ha der sin yn.
Wy sykje om lok. yn de omkriten sûnens	We zoeken naar geluk. in de omgeving gezondheid	Wy sykje nei geluk. yn de omjouwing gesondheid
Jim moatte derom tinke! It storeint.	Jullie moeten erop letten! Het motregent.	Jim moatte derop lette! It motreint.
Hy wasket him. Ze klaait har oan. ús auto en ús kemper.	Hij wast zich. Ze kleedt zich aan. onze auto en onze camper.	Hy wasket sich. Se klaait har oan. uze auto en uze kemper
Do bist grutter as my. jonges en famkes op bêd gean op bêd lizze	Jij bent groter dan ik. jongens en meisjes naar bed gaan in bed liggen	Do bist grutter dan ik. jongens en famkes nei bêd gean yn bêd lizze

Learblok 2. De helptiidwurden 'gean' en 'bliuwe'

Yn goed Frysk kinst 'gean' net altyd brûke as helptiidwurd ('hulpwerkwoord'). Dat mei allinne by de selsstannige tiidwurden 'sitte', 'stean', 'lizze' en 'hingje'. By oare wurden moastst dus wat oars betinke. Faak is it helptiidwurd 'sille' in goede oplossing, mar soms klinkt dat net en moastst dyn fantasy brûke. Soms kinst wol 'gean' brûke yn kombinaasje mei it wurd 'te'.

Foarbylden:

Jan gaat liggen.	Jan giet lizzen.
Ga daar maar zitten.	Gean dêr mar sitten.
Ze gaan trouwen.	Se sille trouwe.
We gaan fietsen.	Wy geane te fytsen. ('Wy sille te fytsen' kin ek.)
Het gaat regenen.	Wy krije reinwetter.

Yn goed Frysk kinst 'bliuwe' net altyd brûke as helptiidwurd. Dat mei allinne as de kombinaasje fan 'bliuwe' mei it selsstannige tiidwurd in stilstân útdrukt. By oare wurden moastst dus wat oars betinke. Faak kinst der wol útkomme mei ien fan de wurden 'troch' en 'fierder', mar soms moastst dyn fantasy brûke. Soms kinst wol 'bliuwe' brûke yn kombinaasje mei it wurd 'te'.

Foarbylden:

Jan blijft liggen.	Jan bliuwt lizzen. ('lizzen bliuwe' = stilstân)
Blijf maar even staan.	Bliuw mar efkes stean. ('stean bliuwe' = stilstân)
Ze blijft maar praten.	Se praat mar troch.
Blijf je bij ons eten?	Bliuwst by ús te iten?
Hij blijft maar doorgaan.	Hy giet mar troch.

De tiidwurden 'gean' en 'bliuwe' kinne yn goed Frysk wol foarkomme as selsstannich tiidwurd.

Foarbylden:

Ik gean moarn nei Amsterdam ta.
Giesto ek mei?
Wy bliuwe hjoed lekker thús.
Bliuwe jim wol by mem?

Learblok 3. Wurdbetizing

Dik (NI)

een dik boek – in tsjok boek
dikke vloeistof – tsjokke floeistof
een dikke man – in grouwe man
een dik salaris – in grou salaris
een dikke kus – in dikke tút

'tsjok' wol sizze:

1. sjerpachtich (Nederlânsk: 'stroperig')
2. nei ien kant ta breed (fan platte dingen lykas boeken)

'grou' wol sizze:

1. nei twa kanten ta breed (fan net platte dingen lykas beammen)
2. net meager (fan minsken en dieren)

It wurd 'dik' komt yn goed Frysk allinne mar foar yn de kombinaasje 'dikke tút'.

Erg (NI)

erg mooi – hiel moai, tige moai
erg oud – hiel âld, tige âld
erg verwaarlozen – slim fertutearzje litte
zich erg bezeren – jin slim sear dwaan
erg houden van – in soad/protte hâlde fan
iets heel erg vinden – eat hiel slim fine
dat is echt erg – dat is echt slim
er geen erg in hebben – der gjin erch yn hawwe

'hiel' en 'tige' wurde brûkt as:

1. fersterking fan in eigenskip (hiel moai, hiel âld, tige min, tige wyt)

'in protte' en 'in soad' kinne brûkt wurde as oersetting fan it Nederlânske 'erg' as

1. je yn it Nederlânsk ek 'veel' of 'een boel' sizze kinne.

'slim' wol sizze:

1. aaklik, ferfelend, emosjoneel swier
2. synonym fan 'earnstich' (slim fertutearzje litte)

'erch' wurdt brûkt:

1. yn de útdrukking: (gjin) erch hawwe yn
2. yn de útdrukking: sûnder erch ('ûnbewust')

Slim (NI)

een slimme jongen – in tûke/yntelliginte jonge
dat was niet zo slim – dat wie net sa tûk/hannich

It Fryske wurd 'slim' betsjut 'aaklik', 'ferfelend', 'emosjoneel swier'. Yn de betstjutting 'yntelligint' is 'slim' in ynterferinsje.

Jarig (NI)

ze is jarig - it is har jierdei

It Fryske wurd 'jierdei' is gjin oersetting fan it Nederlânske 'jarig', mar fan it Nederlânske 'verjaardag'. Der is gjin Frysk wurd foar 'jarig'.

Learblok 4. Tiidwurden op -je en tiidwurden op -e

It Frysk hat twa soarten regelmjittige tiidwurden. De iene soort einiget op -je en de oare op -e. By de -je-tiidwurden giet wolris wat mis. Tink dêrom om de folgjende regels:

Yn de notiid ('tegenwoordige tijd') fan -je-tiidwurden is de ik-foarm ('eerste persoon enkelvoud') gelyk oan it hiele tiidwurd.

Dus net 'Ik hoop datst komme kinst', mar 'Ik hoopje datst komme kinst, want 'hoopje' is in -je-tiidwurd.

Yn de doetiid ('verleden tijd') fan -je-tiidwurden stiet noait in **d** of in **t** yn de útgong.

Dus net: 'Hy regelde it efkes', mar 'Hy regele it efkes', want 'regelje' is in -je-tiidwurd.

Yn it mulwurd ('voltooid deelwoord') is de útgong noait **-d** of **-t**, mar meastal **-e**.

Dus net: 'Hy hat it regeld', mar 'Hy hat it regele', want 'regelje' is in -je-tiidwurd.

Learblok 5. Frjemde wurden

Wurden út bûtenlânske talen wurde op syn Frysk skreaun. Ingelske wurden meie ek op syn Ingelsk skreaun wurde.

De letters *q* en *x* wurde yn it Frysk net brûkt.

De letter *c* wurdt allinnich brûkt yn de kombinaasje *ch*.

Wurden út bûtenlânske talen dy't yn it Nederlânsk *ent* of *ens* hawwe, hawwe yn it Frysk meastal *int* en *ins*.

Wurden út bûtenlânske talen dy't yn it Nederlânsk *th* hawwe, hawwe yn it Frysk allinnich in *t*. De *th* komt wol foar yn it Frysk wurd *thús*.

Frjemde wurden wurde yn it Frysk mei de letter *y* skreaun as dat yn it Nederlânsk ek it gefal is.

De Frânske útgongen *-oir* en *-ier* bliuwe yn it Frysk stean.

Sommige bûtenlânske wurden krije yn it Frysk in ûnlogyske skriuwwize. Sykje sa'n wurd by twivel altyd efkes op yn it wurdboek.

Foarbylden:

<u>Nederlânsk:</u>	<u>Frysk:</u>
quotum	kwotum
equivalent	ekwivalint
taxi	taksy
café	kafee
centrum	sintrum
chef	sjef
chemisch	gemysk
vignet	finjet
cognac	konjak
stage	staaazje
garage	garaazje
beige	bêzje
bougie	bûzjy
mayonaise	mayonêze
couveuse	kûveuze

computer	kompjûter / computer
trainer	trener / trainer
accent	aksint
lens	lins
centrum	sintrum
bibliotheek	biblioteek
theater	teater
trottoir	trottoir
boudoir	bûdoir
dossier	dossier

Sjoch ek it filmke 'frjemde wurden':
http://www.youtube.com/watch?v=e3KwA7_aXm4

Learblok 6. Wurdbetizing

Loft of lucht?

Der binne minsken dy't tinke dat 'lucht' gjin geef Frysk wurd is en dat wy altyd it wurd 'loft' brûke moatte. Dat is sa net, want beide wurden komme foar.

'Loft' is it de himel boppe ús, mei wolken en sa; 'lucht' is it gas om ús hinne en it Fryske 'lucht' wurdt ek brûkt foar wat yn it Nederlânsk 'reuk' of 'geur' hyt.

De loft is blau.

Der siet te min lucht yn 'e foarste bân fan myn fyts.

Wat hinget hjir in goare lucht!

Licht of ljocht?

'Licht' en 'ljocht' binne beide 'licht' yn it Nederlânsk. 'Licht' brûke wy yn it Frysk foar it tsjinstelde fan 'swier'. 'Ljocht' is it tsjinstelde fan 'tsjuster' of 'donker/dûnker'.

Hy mei al wer wat licht wurk dwaan.

It is moarns om acht oere hast al wer ljocht.

Har bern hawwe allegear ljocht hier. (= blond haar)

Leven of libben?

It Fryske wurd 'leven' betsjut yn it Nederlânsk 'lawaai'. It Fryske 'libben' betsjut yn it Nederlânsk 'leven', 'levend' of 'levendig'. It Nederlânske tiidwurd 'leven' is 'libje' yn it Frysk.

De bern meitsje in protte leven.

It libben is mar koart, genietsje der fan!

It famke is tige libben, sy kin amper stil sitten bliuwe.

Wy libje yn in ryk lân.

Learblok 7. Tiidwurdfolchoarder

In stikje herhelling:

Yn it Nederlânsk steane de tiidwurden faak yn in oare folchoarder as yn it Frysk. In pear foarbylden:

(1)

Ned.: Ik kan dat lekkere bier niet laten staan

Frysk: Ik kin dat lekkere bier net stean litte

(2)

Ned: Zou je me willen helpen?

Frysk: Soest my helpe wolle?

Soms hat it Nederlânsk twa mooglikheden en it Frysk mar ien:

(3)

Ned.: Waar denk je dat ik over heb gezongen / gezongen heb?

Frysk: Wêr tinkst dat ik oer songen ha?

(4)

Ned.: Weet jij wanneer we worden opgehaald / opgehaald worden?

Frysk: Witsto wannear't wy ophelle wurde?

Hoe kinst no witte wat yn it Frysk de goede folchoarder is? Der binne trije trúkjes om dêrachter te kommen:

1. As der yn it Nederlânsk mar ien folchoarder mooglik is, dan is de folchoarder yn it Frysk oarsom. Dat is it gefal by de sinnen (1) en (2) hjirboppe.

2. Fierder kinst ûnthâlde dat yn it Frysk it belangrykste tiidwurd foar it helptiidwurd komt. Meastal drukt it belangrykste tiidwurd in hanneling út.

3. In tredde trúkje is dat it tiidwurd mei de sterkste klemtoan foarop komt.

En no wat yngewikkelder:

De trúkjes dyst yn de foarige les leard hast om de folchoarder fan twa tiidwurden te bepalen wurkje ek mei trije tiidwurden. Sjoch mar ris nei de sinnen hjirûnder:

(1)

Ned.: Zou je haar het ontwerp even willen laten zien?

Frysk: Soest har it ûntwerp efkes sjen litte wolle?

(2)

Ned.: De meester zei dat we moesten gaan zitten.

Frysk: De master sei dat wy sitten gean moasten.

Der is by de Nederlânske sinnen mar ien mooglike folchoarder. De Fryske folchoarder is dan eksakt omkeard. Soms lit it Nederlânsk mear as ien folchoarder ta. Sjoch mar:

(3)

Ned.: Daar liggen proefwerken die bekeken moeten worden / moeten worden bekeken.

Frysk: Dêr lizze de proefwurken dy't besjoen wurde moatte.

Kinst it ek sa dwaan: pakst earst it belangrykste tiidwurd. Dat is yn sin (1) it wurd *sjen*. By *sjen* heart it helptiidwurd *litte*. Dat komt derachter. It oerbliuwende helptiidwurd *wolle* komt dêr wer achter.

Kinst ek sizze: it wurd *sjen* hat de sterkste klemtoan. Dat komt dus foaroan. Foar de oare twa helptiidwurden moastst ien fan de oare trúkjes brûke.

Ast de útlis noch in kear hearre wolst, besjoch dan op 'e nij it filmke fan perioade 1 oer tiidwurden:

http://www.youtube.com/watch?v=Y6J_GQL1P_s

Learblok 8. Wurdskat: nammen fan wurdsorten

<u>Fryske namme:</u>	<u>Foarbylden:</u>	<u>Nederlânske namme:</u>
haadwurd	stoel, kast, stilte	zelfstandig naamwoord
eigenskipswurd	grien, hurd, skjin	bijvoeglijk naamwoord
tiidwurd	sitte, meitsje, skriuwe	werkwoord
helptiidwurd		hulpwerkwoord
selsstannich tiidwurd		zelfstandig werkwoord
keppeltiidwurd		koppelwerkwoord
lidwurd	de, it, in	lidwoord
beskaat		bepaald
ûnbeskaat		onbepaald
telwurd	ien, tsiende, inkelde	telwoord
foarnamwurd	ik, dat, wa	voornaamwoord
persoanlik		persoonlijk
freegjend		vragend
oanwizend		aanwijzend
betreklik		betrekkelijk
bywurd	moarn, stadich, soms	bijwoord
ferhâldingswurd	op, ûnder, tsjin	voorzetsel
bynwurd	en, of, mar	voegwoord
útropwurd	ja, och, hearken	tussenwerpsel

Learblok 9. Wêr / dêr / dêr't / wêr't

It Nederlânske *waar* kinst op ferskillende manieren yn it Frysk oersetse.

1. As fraachwurd is it *wêr* as de persoansfoarm der direkt achter komt.

Nederlânsk: Waar woont hij?
Frysk: Wêr wennet hy?

2. As fraachwurd is it *wêr't* as de persoansfoarm der net direkt achter komt.

Nederlânsk: Ik weet waar hij woont.
Frysk: Ik wit wêr't er wennet.

3. As betreklik foarnamwurd wurdt it *dêr't*. In betreklik foarnamwurd slacht werom op in wurd yn deselde sin.

Nederlânsk: het huis waar hij woont
Frysk: it hûs dêr't er wennet

It Fryske wurd *dêr* is de oersetting fan it Nederlânske *daar* ('Dêr stiet in hûs').

Learblok 10. Problemen mei wêze/wurde/gean

Yn de Fryske skriuwtaal mei net alles wat yn de sprektaal mei. In pear belangrike regels steane hjirûnder.

1. By it mulwurd ('voltooid deelwoord') *west* heart altyd in foarm fan it helptiidwurd ('hulpwerkwoord') *hawwe*.

Ik ben in Leeuwarden geweest = Ik ha(w) yn Dokkum west (net: bin west)

Jij bent ziek geweest = Do hast siik west (net: bist west)

Waar zijn jullie naartoe geweest? = Wêr ha(wwe) jim hinne west? (net: binne west)

2. It mulwurd fan *wêze* is op skrift altyd *west*.

Hij is bij de vergadering geweest = Hy hat by de gearkomste west (net: weest)

3. De doetiid ('verleden tijd') fan *wurde* hat altyd in aa-klank. Dus:

Ze werd tot burgemeester benoemd = Se waard as boargemaster beneamd (net: wurde)

Waar werden jullie geflitst? = Wêr waarden jim flitst? (net: wurden)

4. De doetiid fan *gean* is *gie* of *gyng* of *gong*. Yn it meartal ('meervoud') komt dêr -en achter.

Ik ging weg = Ik gie/gyng/gong fuort (net: gûng/goeng/gon/...)

Jij ging weg = Do giest/gyngst/gongst fuort

Hij ging weg = Hy gie/gyng/gong fuort

Wij gingen weg = Wy gienen/gyngen/gongen fuort

Jullie gingen weg = Jim gienen/gyngen/gongen fuort

Zij gingen weg = Sy gienen/gyngen/gongen fuort

It mulwurd is *gien* of *gongen*: Ik bin fuortgien/fuortgongen.